

NOTA BREU

Melilotus segetalis* (Fabaceae) a Catalunya**Melilotus segetalis* (Fabaceae) in Catalonia**

Cèsar Gutiérrez i Perearnau*

* Can Ponet (Sant Martí de Montnegre). A/e: cesargupe@hotmail.com

Rebut: 30.07.2016. Acceptat: 25.08.2016. Publicat: 30.09.2016

***Melilotus segetalis* (Brot.) Ser.**

Alt Empordà: Reserva Natural Integral Els Estanys, Palau-saverdera i Castelló d'Empúries, 31TEG08 i EG18, 2-3 m, 16-V-2016 i 23-VI-2016, C. Gutiérrez (BCN 131268 i BCN 131269).

Melilotus segetalis és una lleguminosa que es fa en herbassars i herbeis humits, sovint en sòls salabrosos, i que és present en l'àmbit circummediterrani, principalment septentrional: península Ibèrica, Magreb occidental, Itàlia, Grècia, Xipre, Croàcia..., tot i que hi ha localitats escadusseres en altres països del nord d'Europa. L'escassetat de citacions en els Països Catalans fa rellevant la citació que presentem en aquesta nota.

Melilotus segetalis és un teròfit glabre o glabrescent, erecte, de fins 1 metre d'altura. Les tiges, fistuloses, són ramificades des de la base. Les fulles tenen foliols amplament el·líptics o oblongs, les inferiors amb peciols de fins 6,5 cm. Les estípules són molt eixamplades a la base, dentades però enteres a la part baixa de la planta. La inflorescència, de 20 a 50, i fins 100 flors, és compacta i arriba a assolir els 15 cm en la fructificació, essent fins 2 o 3 cops més llarga que la fulla contigua; el peduncle és tant o més llarg que el raïm. Les flors, grogues, són patents en l'antesi, de 4 a 7 mm, amb l'estandard igual o generalment inferior a la carena i més gran que les ales. Els pedicelles tenen l'apex recorbat en la fructificació; el fruit, de 4-5 x 3,2-4 mm, és arrodonit a l'apex i presenta ornamentació amb costelles nombroses, regulars i subconcnèriques.

Melilotus infesta i *M. sulcata* presenten semblança amb *M. segetalis*, tot i que del primer se'n separa, entre d'altres caràcters, pel fruit més petit i amb rugositat més nombrosa i regular, mentre que del segon pel fruit, estipitat, per la flor, més gran, i pel peduncle, que és tan llarg o més que el raïm i que la fulla contigua.

En el marc d'una recerca a les Reserves Naturals Integrals (d'ara en endavant, RNI) finançada pel Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà l'hem vista enguany (2016), ben representada, a diferents llocs de la RNI Els Estanys. L'hem herboritzada en plena floració el 16 de maig, i en fruit el 23 de juny.

Per tal de conèixer la distribució de *M. segetalis* als Països Catalans hem consultat els herbaris BC (Institut Botànic de

Barcelona), BCN (Centre de documentació de biodiversitat vegetal-CeDocBiv), VAL (Jardí Botànic de València-Universitat de València) i MA (Real Jardín Botánico de Madrid), així com les bases de dades SILENE i GBIF (Global Biodiversity Information Facility).

Existeixen citacions de *Melilotus segetalis* de la Catalunya Nord a l'entorn de Perpinyà, tant recents (Estany de Canet, platja de Sant Cebrià i entre Canet i Cabestany) com antigues (Canet i Salelles), així com, més escadusseres, de la regió de Narbona. Del País Valencià, però, no en tenim constància ni a bibliografia (Mateo & Crespo, 1998; Sales & Hedge, 2000) ni a cap dels herbaris consultats, tot i que a Múrcia i Andalusia sí que és present. A les Balears, però, no deu ser gaire rara atès que són diversos els plecs d'aquesta procedència que hi ha dipositats als herbaris (principalment MA), alhora que Bolòs & Vigo (1984) la donen com a present a les Illes. I en relació a Catalunya, ni Bolòs & Vigo (1984) ni el Banc de Dades de Biodiversitat de Catalunya (Font, 2016) no la citen, ni Gesti (2006) tampoc no ho fa a l'àmbit estudiat a l'Empordà, per bé que cita *Melilotus sulcatus* —espècie molt similar a *M. segetalis*— dels Estanys (RNI). Ni als herbaris BC ni MA no n'hi ha plecs del Principat, mentre que a l'herbari BCN n'hi ha un de procedent de la Facultat de Farmàcia (BCN 130717), identificat amb una etiqueta de camp com a «*M. sulcata*, Prat, 13-IV-1946». Pel tipus d'etiqueta, de lletra i la data probablement es refereix al Prat de Llobregat, una localitat molt visitada pel personal de la facultat d'aquella època (com. verb. J. Vicens), tot i que no es pot descartar que faci referència a l'ambient. Està revisat pels autors de la síntesi genèrica de *Flora iberica* (I. C. Hedge i F. Sales), els quals el determinen com *M. segetalis* bo i afegint-hi: «Anomalous in too short racemes and flowers». Creiem que en base a aquest plec van afegir l'espècie com a present a Catalunya (únicament a la província de Barcelona). L'exemplar no ha pogut ser examinat però el peduncle de la inflorescència és més curt (igual a tot estirar) que la fulla corresponent i amb prou feines té fruits, i sembla més proper a *M. sulcatus* que a *M. segetalis* (com. verb. J. Vicens). L'Atlas de flora del Delta del Llobregat (González *et al.*, 2016), però, no recull cap citació de *M. segetalis* (com. verb. J. M. Seguí). Val a dir, però, que en el cas que hagués estat present al Delta del Llobregat, els 70 anys transcorreguts d'ençà l'herboritza-

NOTA BREU

ció i la transformació profunda de la zona fan plausible que n'hagi desaparegut.

Bo i considerant l'etiqueta del plec i les característiques de l'individu recol·lectat, per tant, no es pot afirmar conclouentment, amb les dades de què disposem, que l'espècie hagués estat herboritzada abans a Catalunya. Essent així, la localització que presentem podria representar la primera localització inequívoca de l'espècie a Catalunya.

Hem trobat *Melilotus segetalis* en uns quants indrets de la Reserva Natural Integral «Els Estanys», tant aigües avall com aigües amunt de la carretera de Castelló d'Empúries a Palau-saverdera (dels Tres Ponts), en herbassars humits poc o molt salabrosos, assimilables a l'ordre *Juncetalia maritimi* o a la classe *Molinio-Arrhenatheretea*, sovint acompanyat de *Trifolium repens*, *Festuca arundinacea*, *Carex divisa*, *Sonchus maritimus*, *Limonium vulgare*, *Elymus* sp., *Phragmites australis*... Els enclavats on l'espècie és present són gestionats mitjançant el dall i, sobretot, la pastura (principalment, boví); altrament, la proliferació del canyís molt probablement ofegaria l'espècie.

Pel que fa a les amenaces a l'espècie, essent el seu hàbitat potencial àmpliament representat a la reserva natural, no sembla que calgui prendre mesures específiques de conservació. Malgrat que la població deu comptar amb alguns centenars d'efectius, repartits en diverses finques, la gestió activa que s'hi produeix (pastura, i dall previ en algun cas) suposa una incertesa per a l'espècie, atès que un augment important o, a l'extrem oposat, una desaparició de l'activitat ramadera podrien suposar l'enrarament o la desaparició de l'espècie.

L'aplicació dels criteris d'amenaça UICN (2001, 2003) fan que hagi de ser considerada com a vulnerable (VU: D2)

En ambients també del *Juncetalia maritimi*, als Aiguamolls de l'Empordà, més prop de mar, és també fàcilment observable *Melilotus indica*, encara que aquest darrer amb més requesta cap a sòls amb més contingut de sal.

Agraïments

A Neus Nualart, per la consulta als plecs de l'herbari BC. A Josep Vicens, per la consulta i el suport en la interpretació

dels plecs de l'herbari BCN. A Jesús Riera, per la consulta al fons de l'herbari VAL. A la direcció del Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà, pel suport econòmic a la recerca que ha permès la troballa de l'espècie.

Bibliografia

- BOLÒS, O. de & VIGO, J. 1984. *Flora dels Països Catalans*. Vol. I. Barcino. Barcelona. 736 p.
- FONT, X. 2016. *Mòdul Flora i Vegetació. Banc de Dades de Biodiversitat de Catalunya*. Generalitat de Catalunya. Universitat de Barcelona. Disponible a: <http://biodiver.bio.ub.es/biocat/homepage.html> [Data de consulta: 27/07/2016]
- GBIF. 2016. Global Biodiversity Information Facility. Disponible a: <http://www.gbif.org/species/2971032> [Data de consulta: 27/07/2016]
- GESTI PERICH, J. 2006. *El poblament vegetal dels Aiguamolls de l'Empordà*. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona. 862 p.
- GONZÁLEZ RODRÍGUEZ, V., DEL HOYO PASTOR, R., SEGUÍ GUINOVAR, J. M. & VALVERDE MARTÍNEZ, A. 2016. Flora vascular del Delta del Llobregat. Treballs de la Institució Catalana d'Història Natural, 18. Barcelona. En premsa.
- MATEO, G. & CRESPO, M. 1998. *Manual para la determinación de la flora valenciana*. Monografías de flora Montibérica, 3. València. 495 p.
- RÉGION PACA. CONSERVATOIRE D'ESPACES NATURELS PROVENCE-ALPES-COTE D'AZUR. 2016. Système d'Information et de Localisation des Espèces Natives et Envahissantes. Disponible a: www.silene.eu [Data de consulta: 27/07/2016]
- SALES, F. & HEDGE, I. C. 2000. *Melilotus* Mill. P. 720-731. In: Talavera, S.; Aedo, C.; Castroviejo, S.; Herrero, A.; Romero Zarco, C.; Salgueiro, F. J. & Velayos, M. (eds.). *Flora iberica*. Vol. VII(II). Real Jardín Botánico-CSIC. Madrid. 1119 p.
- UICN. 2001. *Categorías y criterios de la Lista Roja de la UICN: Versión 3.1*. Comisión de Supervivencia de Especies de la UICN. UICN, Gland, Suïssa i Cambridge, Regne Unit. ii + 33 pp.
- UICN. 2003. *Directrices para emplear los criterios de la lista roja de la UICN a nivel regional. Versión 3.0*. Comisión de Supervivencia de Especies de la UICN. UICN, Gland, Suïssa i Cambridge. 26 p.